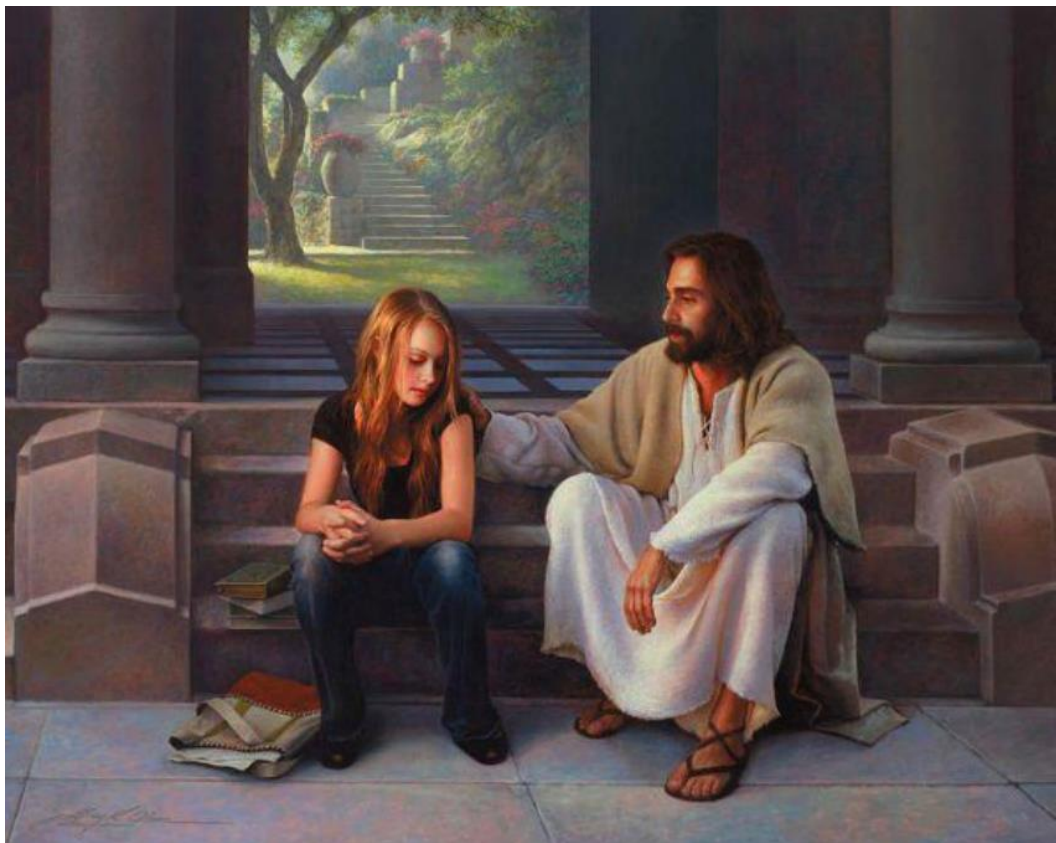

ТЕМА 1

ВСТУП ДО КУРСУ

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

У відвертій розмові про життєві пріоритети один 13-річний хлопець проголосив: «Мої кумири – брати Клички, Олег Скрипка і Біл Гейтс, а у моїх друзів – різні американські блогери та кінозірки».

На картині сучасного американського художника Грега Олсена Ісус Христос кладе руку на плече дівчинці-підлітку, хоче привернути її увагу до Себе. Ми бачимо, що дівчинка в книжках шукає істину, ідеали. Здається, Ідеал поруч. Але вибір за дівчинкою. Чи стане для неї прикладом для наслідування Той, Хто більш ніж дві тисячі років тому народився в далекій Палестині?

- На вашу думку, навіщо людина шукає ідеали та обирає собі кумирів?
- Чи можна вважати помилкою наслідування кумирам?
- Чи можуть бути «гарні» та «погані» кумири?
- Чи є необхідність «осучаснення» образу Ісуса Христа для того, щоб наблизити Його вчення до молоді?
- Хто для вас є улюбленим героєм?
- Чому релігія може вважатися світоглядним орієнтиром та психологічним ресурсом для людини?

Золоті вірші уроку:

«Я – Дорога, і Правда, і Життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене»

(Ів. 14:16; 15:14).

«Більше за все бережене зберігай серце твоє, тому що з нього джерела життя»

(Проп. 4:23).

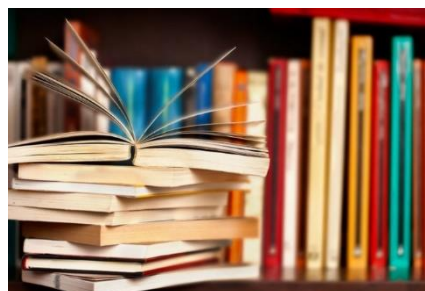
Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Чому люди шукають свій ідеал.
2. Що таке справжні та хибні ідеали.
3. Чому Ісус Христос вважається високим Ідеалом для наслідування.
4. У чому полягає досконалість.
5. Про важливість цінностей у формуванні досконалої, цілісної особистості.
6. Про закон збереження совісті (сумління).
7. Чому моральна деградація небезпечна для людства.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Досконалість – стан особи, що характеризується зрілістю, внутрішньою та зовнішньою довершеністю.

Цілісна особистість – це зріла і сформована людина, достатньо самостійна духовно; здійснює свою діяльність на основі ціннісно-моральних орієнтацій.

Сумління (совість) – голос Бога в людині, внутрішній закон Бога.

Ідеал – це найвища мета, якої підсвідомо прагне кожна людина та якій підпорядковує свою діяльність; взірець досконалості, приклад для наслідування.

Моральний ідеал – найкращий приклад моральних цінностей.

Християнський ідеал – взірець, поданий у Новому Завіті як позитивний.

Справжні ідеали – приклад для наслідування кожній людині, що базується на вічних християнських цінностях, які лежать в основі загальнолюдських цінностей.

Хибні ідеали – взірець, який базується на тимчасових, минутих цінностях, помилковість яких усвідомлюється з часом.

Ідол (кумір) – особа, річ або ідея, яка цілком поглинає увагу людини й визначає її поведінку, що проявляється у негативному (надмірному) перебільшенні його авторитету та поклонінні йому.

Моральна деградація – втрата кращих людських якостей: доброти, милосердя, співчуття тощо.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. У пошуку ідеалу на шляху до досконалості

Пізнання себе, власного «я» – дуже складний шлях. Всі шукають орієнтири, що допоможуть простувати життєвою дорогою гармонійними, впевненими у собі, **цілісними людьми**. У простому розумінні цілісна людина – це той, у кого слова не розходяться з ділом і у кого є стрижень. У широкому розумінні – це людина, у якої тіло, розум і душа розвинені і діють єдиним цілим.

Мислителі, богослови усіх часів досліджували питання ідеальності – **досконалості**. Вважають, що досконалість має чотири складові: **фізичну, розумову, моральну та духовну**. Вони полягають у гармонії, досягаються в постійній праці. Згідно Божому плану, фізичне та психічне становлення людини повинне супроводжуватись духовним становленням, яке допомагає осягнути себе, свою особистість і привести до Богоспілкування.

Види досконалості

	Види досконалості	Особливості досконалості
1.	фізична	вміння доглядати за собою, слідкувати за здоров'ям, розвивати силу і витримку

2.	розумова	вміння розрізняти добро і зло, робити правильні висновки; досягається навчанням
3.	моральна	слідування загальнолюдським цінностям; моральна поведінка в будь-яких ситуаціях
4.	духовна	багатий внутрішній світ; духовна єдність з Богом; володіння чеснотами як духовними благами; стан між двома дійсностями – небесної досконалості і земної недосконалості; досягається найважче

Для формування цілісної людини необхідні моральне вдосконалення та духовне зростання. Ціна досконалості дуже дорога, бо людина змушена завжди до втоми працювати над собою, переборюючи деякі бажання й страхи. Але воно того варте, це найкраще, що є в житті людини, – робота над собою. Людина завжди повинна розвиватися і прагнути до нових вершин. Як тільки ми перестаємо займатися інтелектуальним і духовним розвитком, наш мозок починає деградувати.

Щоб легше було «будувати» свою досконалість, беруться певні зразки – **ідеали**. У кожного існує власне уявлення про взірець досконалості. Особливо

сильно прагнення ідеалу проявляється у дитячому та підлітковому віці. Всі у цей час хочуть бути схожими на літературних героїв, кіноакторів, артистів, політичних діячів, спортсменів тощо і роблять їх своїми кумирами. Носять схожий одяг, роблять подібну зачіску, подекуди навіть повністю копіюють свій улюблений взірець поведінки. Але ми не завжди замислюємось над тим, що наші кумири – це реальні люди зі своїми проблемами і насправді не зовсім такі, як ми вимріяли. На жаль, відомі люди не позбавлені недоліків характеру і слабкостей.

Томаш Ален Копера. F13. 2013

Іноді діти, підлітки розчаровуються у своїх кумирах, навіть замикаються в собі, адже ідеали виявилися фальшивими, не вартими уваги... Вчорашній кумир виглядає зрадником, якого не пробачити. Кожен задає собі питання: «Як я міг не помітити цього відразу?». Кумир перестає сприйматися як щось високе, прекрасне, гідне. Так відбувається тому, що людям просто подобається зовнішній вигляд якоїсь особи – це вводить в оману. Завжди потрібно брати для себе найкращі внутрішні якості певної особистості – доброту, працелюбність, щирість, сумлінність, а не буквально копіювати тих чи інших відомих знаменитостей.

Отже, слід замислитися над тим, чи є хтось бездоганним, ідеальним у цьому світі? Так, є. Для християн **Ідеал досконалості** – Ісус Христос. Щоб пізнати Його найкращі якості, треба читати і слухати Святе Письмо, відвідувати церковні служби, дотримуватися Заповідей Божих. Господь

забороняє створювати ідолів, шукати кумирів і поклонятися їм. Саме з Христа маємо брати приклад праведного життя – і тоді побачимо рай на землі. Господні мудрість, віра, любов до ближнього мають жити у душі кожного християнина. І будьмо вдячними: Господь подарував нам усе, що ми маємо. Якби не Його воля, нас би не було на світі. Й наш світ був би іншим. Іншим на одну неповторну людину, бо кожна людина – ідеал. Правда, лише за умови, що вона сама цього хоче і йде до цього.

Таким чином, людина є складним створінням: вона належить водночас як матеріальному світу, так і духовному. Тому потребує як матеріальних цінностей, так і духовних. Кожен визначає сам для себе, які цінності є пріоритетними. Цей вибір і скеровує напрямок життєвого шляху людини, вибір ідеалу. Все ж таки головними цінностями є духовні, адже саме вони визначають сенс життя людини на Землі та її майбутнє життя у Вічності.

Найважливіше у сучасному світі – бути пильними до життя суспільства, не піддаватися пропаганді хибних, руйнуючих цінностей, аморальної поведінки як норми. Вчення Ісуса Христа – кращий захист від хибних ідеалів, стрижень цілісної, досконалої особистості. Ця істина перевірена багатьма поколіннями.

1. У чому полягає досконалість і які види досконалості існують?
2. Чому розуміння сутності ідеалу важливо для людини?
3. Чи є хтось ідеальний у цьому світі? Чому?
4. Яким чином скеровується напрямок життєвого шляху?
5. Чому потрібно пильнувати в сучасному житті?
6. Як захистити себе від хибних ідеалів суспільства?
7. Чи є серед вашого оточення ідеал?
8. На вашу думку, про що хоче нагадати глядачам своєю картиною «F13» сучасний польський художник Томаш Ален Копера?

2. Сумління як Божий дар людству

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор психологічних наук, директор Інституту проблем виховання НАПН Іван Дмитрович Бех після багаторічних досліджень сучасної української школи створив свою особливу **теорію виховання – теорію сходження особистості до духовно-моральної культури людства**. Головну мету нової української школи професор бачить у **формуванні благочестивої особистості, для якої почуття совісті є глибинним ціннісним сенсом**.

Часто можна почути від людей, що вони страждають від мук совісті і не роблять чогось, бо їх зупиняє совість. В мережі «Інтернет» є тисячі матеріалів, присвячені совісті. То що ж таке совість (сумління)?

Найкраще визначення поняття «совісті» належить німецькому філософу Еммануїлу Канту: «Дві речі наповнюють душу все новим та зростаючим захопленням і благоговінням, що частіше і що триваліше я про них розмірковую: зоряне небо наді мною і моральний закон в мені».

Існує **зовнішній закон** Бога – це відомі людству Божі Заповіді: 10 Заповідей Мойсея, 9 Заповідей блаженства, 2 Заповіді любові. Кант згадує про **внутрішній закон** Бога. Про що йдеться?

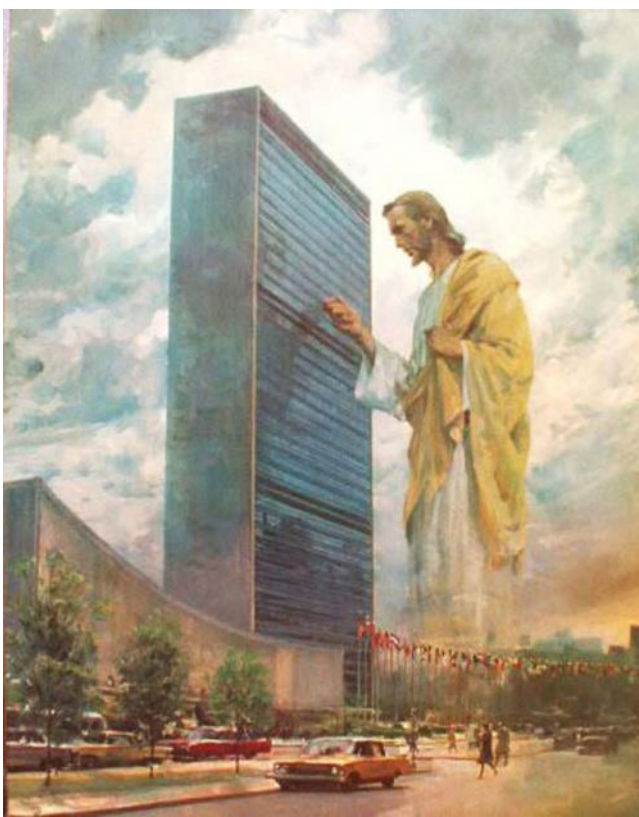
У раю людина спілкувалася з Творцем і чула Його голос. Після гріхопадіння Господь не залишив людину і подарував їй особливу здатність нібито приховано чути Його через тихий голос сумління, який чують наші внутрішні духовні вуха. Голос Бога каже «так» або «ні», коли ми опиняємось у моральній дилемі. Совість є внутрішнім свідком, формою правди. Совість як непідкупний суддя завжди виносить справедливий вирок за послух та непослух. Дари чистої совісті – спокій, мир, тиша, радість, почуття повної задоволеності, щастя в душі. Чим платимо ми за непослух сумлінню? Нечистою совістю – втратою внутрішнього миру, занепокоєнням, душевними муками.

Совість – один із найчудовіших дарів Бога, образ Божий усередині людини. Одна із великих таємниць Всесвіту. Через совість і зовнішні обставини діє промисел Божий.

Існує **Закон зберігання совісті**. Голос совісті ніжний. Здатність чути його легко втратити. Щоб совість не заснула, її треба дбайливо зберігати. Ми не можемо вбити Божий голос у собі, навіть якщо будемо його глушити зайнятістю, музикою, навчанням, роботою. Якщо з совістю спілкуються, вона не засинає. Намагаєшся помічати свої недоліки – посилюється здатність бачити ті, які раніше не помічав. Чуйна совість оцінює як справи, слова, так і думки. Якщо не каєшся у гріхах, то голос совісті завмирає зовсім.

«Ми маємо достатнє керівництво – совість, і неможливо, щоб хтось був позбавлений її допомоги» (св. Іван Златоуст).
«Совість – тисяча свідків» (Квінтіліан).
«Совість є законом законів» (Ламартін).
«Вищий суд – суд совісті» (В. Гюго).

по совісті = по-Божому

В останні роки гостро стає питання виховання **сумлінного молодого покоління**, бо **безсовісне покоління** може погубити все життя і культуру на землі. Саме відсутність совісті, небажання чути її голос приводить до всіх соціальних катаклізмів.

Гаррі Андерсон. Ісус стукає у вікна ООН. 1962

Необхідно навчитися кожному завжди і скрізь перед

початком будь-якої справи радитись із совістю: «А чи добре те, що я роблю?».
Совість завжди кличе на вершини морально кращого, морально досконалого.

Тільки з совістю – постійне життя з Богом.

1. Чи має відношення поняття «сумління» до царини науки?
2. Як Еммануїл Кант бачив совість?
3. Що стоїть за поняттями «зовнішній закон Бога», «внутрішній закон Бога»?
4. Чи пов'язана совість з Богом? Як саме?
5. У чому сенс Закону збереження совісті?
6. Чому педагогіка опікується вихованням сумлінних поколінь?
7. В одному підручнику з етики йдеться, що совість – це риса характеру. Чи можна з цим погодитися?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, які риси вам хотілося б перейняти від пророка Даниїла, якого вважають одним із прообразів Ісуса Христа.

З Богом посеред левів

(Дан. 6:1-23)

Одного разу вавилонський цар Дарій видав указ, за яким протягом тридцяти днів не можна було звертатися з жодним благанням чи проханням ні до кого, окрім нього. А того, хто порушить цей закон, слід укинути до ями з левами. Коли Даниїл почув про новий закон, то відразу пішов додому. Там він молився Богу тричі на день. І тепер він знову став на коліна, щоб ушанувати Бога. Але Даниїлові вороги, прагнучи його звинуватити, шпигували й побачили, як Даниїл палко молиться Богу. Вони пішли до царя і сказали: «Хіба ти не оголошував, щоб протягом тридцяти днів усі зверталися лише до тебе й ні до кого іншого – ні до Бога, ні до людей? А того, хто порушить цей закон, слід укинути до ями з левами?»

Пророк Даниїл – історична постать, а не вигаданий персонаж, тому що згадується поруч з Ноем та Йовом. Походив зі знатного, можливо, навіть царського роду (Дан. 1:3,6). Мав неабияку вроду та гострий розум (1:4), був дуже праведною людиною. При першому завоюванні Навуходоносором Єрусалима (у 606 р. до Р. Х.) юний Даниїл потрапив у вавилонський полон. З іншими знатними юнаками його відправили в школу для підготовки до служби при царському дворі. Даниїлу тоді було від 14 до 17 років. (Єз. 14:14, 20).

Цар відповів: «Авжеж, я так сказав. Це закон для всіх, і його не можна змінити». Тут урядники повідомили: «А от Даниїл, один із юдеїв, не звертає уваги на твої слова! Він порушує твій закон! Тричі на день він стає навколішки й молиться своєму Богу». Почувши це, цар засмутився. Йому хотілося врятувати Даниїла. Проте урядники не давали цареві спокою. Вони твердили: «Закон у твоїй країні не можна змінити – це закон для всієї Мідії й Персії».

І цар мимоволі звелів, щоб Даниїла вкинули в яму з левами. А

Даниїлові при цьому сказав: «Сподіваюся, що Бог, Якому ти віддано служиш, урятує тебе». Даниїла кинули до ями, а зверху її закрили великим каменем, аби покараний не зміг утекти. Цар запечатав камінь власною печаткою та печатками своїх міністрів і пішов до палацу.

Того вечора він відмовився від вечері й упродовж усієї ночі не міг заснути. На світанку цар подався до лев'ячої ями.

Гюстав Доре. Даниїл у лев'ячому рві. 1866 р.

З острахом і тривогою він гукнув: «Даниїле! Чи зміг Бог, Якому ти так віддано служиш, врятувати тебе?» «Царю! – озвався з ями Даниїл. – Навіки живи! Мій Бог послав ангела, й він позамикав левам пащі. Вони мене не чіпали. Богу відомо, що я чистий перед Ним. І перед тобою, царю, я не провинився». Цар надзвичайно зрадів і звелів підняти Даниїла з ями. Всі побачили, що він цілий і неушкоджений.

Тоді цар наказав схопити ворогів Даниїла й кинути їх до лев'ячої ями. Леви вмить розшматували їх. Після цього цар Дарій до всіх народів і племен свого царства звернувся з листом, у якому написав: «Я наказую, щоб у моєму царстві всі шанували Бога, Якому служить Даниїл. Він – Бог Живий тепер і довіку. Царство Його нездоланне, Він владарює вічно. Він рятує і звільняє. Він творить чудеса в небі й на землі. Це Він урятував Даниїла від лев'ячих зубів».

Даниїл став прикладом того, що потрібно завжди бути вірним Господу й дотримуватися християнських принципів. Його віра, мудрість, твердість переконань урятували йому життя. Адже Бог завжди допомагає праведним, тим, хто вірить у Нього, надіється на Нього, любить Його.

1. Чи правильно вчинив цар, прийнявши закон про заборону молитися до Бога?

2. Як на вашу думку, чому Даниїл продовжував молитися навіть тоді, коли це було заборонено?
3. Чому так погано став почувати себе Дарій після рішення кинути пророка до левів? З чим може бути пов'язаний стан здоров'я людини?
4. Хто допоміг Даниїлу вижити в лев'ячій ямі?
5. Яким зобразив пророка Даниїла Гюстав Доре на своїй гравюрі?
5. Чи траплялися в вашому житті випадки, коли Бог допомагав у важку хвилину?

Довіряймо своє життя Господеві без жодного страху та нарікань. Господом наповнений цілий світ. Господь володіє знанням кожної людини, відає її найпотаємніші помисли, перед Ним не існує таємниць. У Господа все, як на долоні: чітко, ясно і не заплутано.

Повчальна історія

Прочитайте притчу і скажіть, чому чоловікові вдалося прибрати свій занедбаний дім.

Має прибути Бог

Якось один чоловік довідався, що його збирається відвідати Бог. «Мене? – занепокоївся чоловік. – У моєму домі?» Він почав гарячково бігати всіма кімнатами, піднявся сходами, вийшов аж на дах. Знову спустився та швидко увійшов до пивниці. Тепер, коли до нього мав прийти Бог, він подивився на свій будинок іншими очима.

– О, неможливо! О, бідний я! – лементував чоловік. – Я не можу приймати гостя у такому безладі. Все брудне, скрізь повно сміття. Немає жодного відповідного місця, де можна було б прийняти Бога. Бракує навіть повітря, немає чим дихати!

Чоловік широко відчинив вікна і двері.

– Браття! Друзі! – загукав він. – Нехай хтось допоможе мені прибрати дім, але швидко!

Чоловік узявся енергійно прибирати. Крізь стовп пилюки, який піднімався звідусюди, побачив когось, хто прийшов йому допомогти. Удвох було легше. Вони викинули непотрібні речі, поскидали їх на купу та спалили. Помили підлогу і сходи. Багато відер води пішло на те, щоб помити всі вікна. Повимітали бруд, який був у кутках.

– Ми ніколи не закінчимо! – нарікав чоловік.

– Закінчимо! – спокійно відповів другий.

Вони працювали разом, пліч-о-пліч цілий день. Врешті дім виглядав оновленим, чистим, у ньому приємно пахло. Коли вже стемніло, вони пішли до кухні й накрили стіл.

– Тепер, – сказав чоловік. – Може прийти мій Гість. Тепер мій Бог може прийти!

– Я вже тут, – сказав Незнайомець. І сів за стіл. – Сідай і ти й розділи зі Мною трапезу!

Бруно Ферреро

1. Чому чоловік вирішив прибрати свій дім?
2. Скільки друзів прийшло йому на допомогу?
3. Як вдалося чоловікові зробити дім чистим і охайним?
4. Що єднає цю історію з біблійною історією про пророка Даниїла?

Життєва історія

Познайтеся з прикладами поведінки, що притаманна цілісним особистостям з почуттям совісті. Поділіться враженнями.

1. Чуйні спортсмени

Розповідають, що на параолімпійських іграх у Сіетлі дев'ять учасників забігу на 100 метрів, усі з фізичними чи розумовими вадами, вийшли на дистанцію.

Після стартового сигналу всі побігли, не з однаковою швидкістю, але з однаковим бажанням показати свій найкращий результат, закінчити дистанцію і виграти. Усі, окрім одного хлопця, який спіткнувся, впав на доріжці і заплакав.

Інші вісім учасників почули плач, уповільнили біг, озирнулися назад і, не змовляючись, розвернулися і пішли до того, хто впав. Одна дівчина із синдромом Дауна допомогла хлопцю піднятися, поцілувала і сказала:

– Усе скоро заживе.

І вдев'ятьох, взявшись за руки, вони повернулися на початкову лінію.

Увесь стадіон встав і аплодував декілька хвилин. Може, в атлетів і були розумові вади, але їм точно не бракувало чуйності і співчуття.

Ці спортсмени показали всьому світу, що бути самотнім переможцем не головне в житті, а головне – допомогти іншим перемогти, навіть якщо це означає уповільнити крок і змінити напрям.

Носіть тягарі один одного і так здійсніте закон Христа. (Послання до Галатів св. ап. Павла 6:2)

2. Дитяча любов

Вулицею йшла дівчинка і вела за руку дуже п'яну жінку, яка горбилась і лаяла когось. Її волосся було розкуйовджене, а одяг – дуже брудний. Люди навколо не приховували своєї огиди й відхилялися вбік, а хтось обурено сказав:

– Жахіття! Яка п'яниця!

Дівчинка зупинилася, повернулася заплаканим обличчям до перехожих, і, затремтівши, закричала з болем:

– Не п'яниця вона! Не п'яниця! Це моя матуся!

Для істинної любові немає грішників.

чернець Симеон Афонський

Моральний практикум

Робота в парах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чи може людина стати морально та духовно досконалою без опори на ідеал поведінки?

Чи можна вважати Ісуса Христа недосяжним ідеалом? Чи це погано? А чи є ідеали, які можна досягнути?

Чи варто шукати ідеал серед людей?

Чи згодні ви, що «совість» – це несучасне поняття?

2. Проаналізуйте проблемну ситуацію й поміркуйте, як би ви вчинили у ній.

Ви довго були фанатом одного відомого рок-гурту. Його вокаліст – талановитий виконавець, а музика та тексти пісень – милозвучні й гармонійні. Ваш кумир перед телекамерами завжди виглядав привітним, ввічливим, що зовсім не характерно для «рокерів». Проте одного дня з мережі «Інтернет» ви почули жакливу звістку – ваш кумир потрапив у автокатастрофу через передозування наркотиками.

Звичайно, ви переживатимете, почувши таку новину. Чи змінить вона ваше ставлення до співака? Чи зміните ви своє уявлення про ідеал?

3. Поясніть, як ви розумієте пост у Фейсбуці священника Євстратія Зорі.

facebook

Напишіть коментар...

Євстратій Зоря
1 год · 🌐

На тему сьогоднішнього читання з Першого послання ап. Павла до Коринфян:

1 Апостол ПАВЛО: Ставайте подібні мені, як я Христу. (1Кор. 4:16)

ХРИСТОС

ПАВЛО

Я

122 🍌🍌🍌 12 поширень

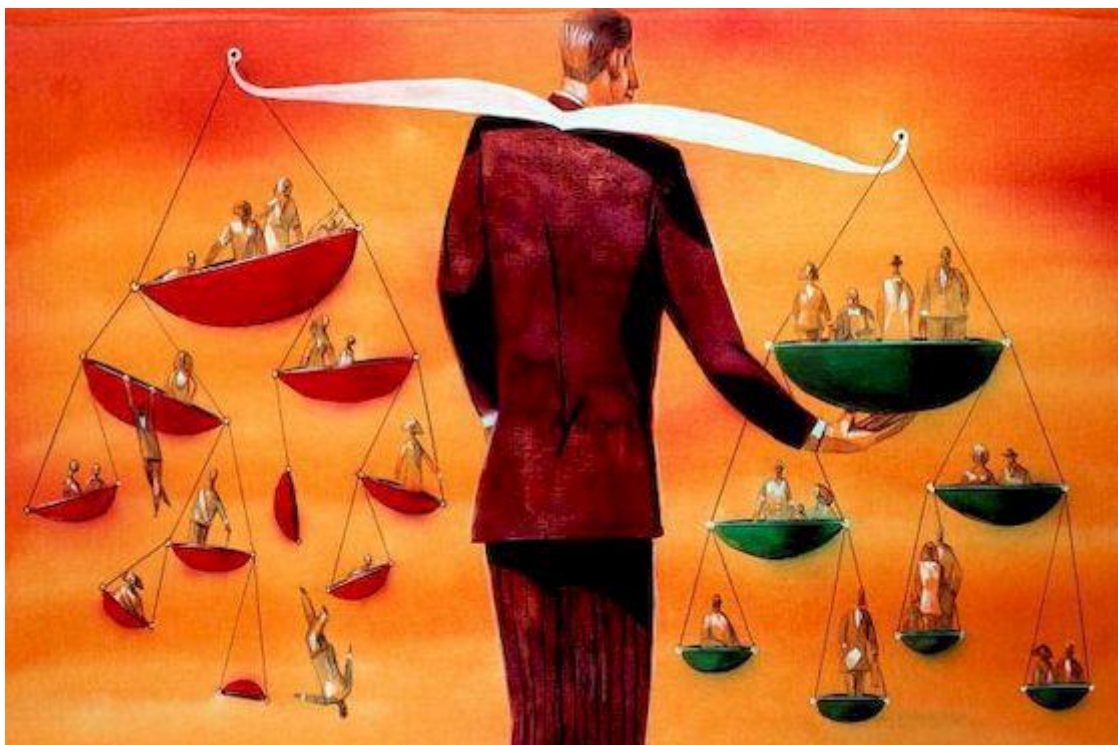
👍 Подобається   💬 Коментувати   ➦ Поширити

Робота в групах

4. Опрацювати приклади моральної деградації у сучасному суспільстві (за матеріалами інтернет-ресурсів).

А Сьогодні інститут сім'ї страждає від глобальної кризи. Кількість сімей в Україні постійно зменшується. Все більше чоловіків і жінок ставлять в пріоритет особисті інтереси. Статистика сумна: жінки частіше за чоловіків не бажають створювати сім'ю. Це є деградація особистості, її природних установок.

Б Для психологів залишається загадкою, чому батьки стали виховувати своїх дітей за схемою інфантильної поведінки. Іншими словами, сучасні батьки все частіше навмисно відтягують дорослішання своїх дітей. Молодь, віком 18-25 років, сидить на шиї у своїх батьків. Батьки, самі того не розуміючи, не дають своїм нащадкам розвиватися і брати відповідальність за своє життя. Таким чином сучасне покоління активно деградує.

В Що стосується комп'ютерних ігор, то це порівняно новий бич суспільства. Різні онлайн ігри з'явилися кілька років тому, але вже встигли довести до деградації, психологічних розладів чимало особистостей.

Г Психологи вважають, що соціальні мережі – це хибне, викривлене сприйняття інформації, яку люди розміщують про себе, схиляє інших до помилкових суджень про них і їхній життєвий успіх. Більшість вражень про розкішний відпочинок, класні вечірки і дорогий одяг людей у

стрічках новин соцмереж — лише ілюзія та свідчить про деградацію цінностей суспільства.

5. Скласти асоціативний кущ до поняття «совість». Скористуйтеся пізнавальним текстом «Сумління як Божий подарунок людству» та матеріалами «Для довідок». Додайте свої характеристики.

Для довідок: звістка від Бога до людини, частка Бога в людині, голос Бога в душі, внутрішній голос, внутрішній суддя, радник, законодавець, цензор, почуття моральної відповідальності, схованка душі, шлагбаум, внутрішня правда.

6. Дискусійні питання

– Чи погоджуєтесь ви з висловом англійського письменника Оскара Вайлда: «Совість і боягузливість, по суті, те ж саме. «Совість» – офіційна назва боягузства»?

– Чи можливо виховання сумлінних, благочестивих особистостей по всьому світові водночас? Запропонуйте шляхи вирішення проблеми.

7. Знайдіть синоніми, антоніми до слова «сумління».

8. Конкурс команд. Підготуйте інсценізацію «Зла думка».

Розділитися на команди, обрати акторів на ролі **Хлопчика, Злої думки, Совісті, Маленької дівчинки**. Придумати репліки для Злої думки, яка стоїть ліворуч від Хлопчика та спокушає його штовхнути Маленьку дівчинку, щоб та впала та почала плакати; для Совісті (стоїть праворуч і застерігає Хлопчика від злого учинку); для Хлопчика – що він вирішить нарешті зробити. Маленька дівчинка протягом сценки дуже повільно йде на відстані від інших героїв.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- я дізнався/дізналась...
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась... і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...
Тепер я можу пояснити іншим ...
Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати проєкт: «Значення християнських цінностей для розвитку цивілізації».
2. Підготувати презентацію: «Ісус Христос як Ідеал у світовому та українському мистецтві».
3. Взяти у друзів (однокласників, учителів, членів родини тощо) інтерв'ю: «Якби зараз на Землю прийшов Ісус Христос».
4. Підготувати усну розповідь на тему: «Чи варто шукати ідеалів серед людей?».
5. Намалювати свічу своєї совісті.
6. Скласти інструкцію «Як поводитися з совістю».
7. Наведіть приклади мук совісті з літератури, кінематографа, життя.